

een weinig bekend deel van de Nederlandse overheidsorganisatie. Het is, zoals de auteurs in hun inleiding zelf al aangeven, een eerste aanzet voor verdere studie.

Dick Engelen

P. van Drunen, H. J. Conradi, *Bezielde wetenschap. Een halve eeuw Nederlandse psychologie in vijf portretten* (Assen: Van Gorcum, 1998, 156 blz., f35,-, ISBN 90 232 3358 1).

In de jaren dertig stond de psychologiestudie in Nederland nog maar in de kinderschoenen. Het was een vak zonder toekomstperspectief en het aantal studenten was dan ook gering. Toen in 1938 de eerste beroepsvereniging voor psychologen werd opgericht, het Nederlands Instituut van Practiseerende Psychologen (NIPP), telde deze slechts 24 leden. Nu, zestig jaar later, is het aantal van vijf hoogleraren van voor de oorlog inmiddels uitgedijd tot meer dan honderdvijftig en bedraagt het totaal aantal psychologen meer dan twintigduizend. De psychologie is uitgegroeid tot een van de grootste wetenschappelijke disciplines in ons land, met een invloed die zich uitstrekt van de geestelijke gezondheidszorg tot het bedrijfsleven, van opvoeding en onderwijs tot ouderenzorg, en van onze intiemste ervaringen tot het ontwerp van computers en andere 'intelligente systemen'.

In dit boek komen vijf oud-hoogleraren psychologie aan het woord, die deze ontwikkelingen van dichtbij hebben meegemaakt en een belangrijk stempel drukten op de naoorlogse psychologiebeoefening in ons land. *Bezielde wetenschap* is het resultaat van een interview-project, dat onder auspiciën van het Archief en documentatiecentrum Nederlandse psychologie (ADNP) door beide auteurs werd uitgevoerd. De interviews, gehouden in de periode 1993-1996, waren oorspronkelijk bedoeld als 'historisch voorwerk': het vastleggen van persoonlijke herinneringen van enkele sleutelfiguren uit de geschiedenis van de Nederlandse psychologie. De auteurs vonden het materiaal echter zo rijk en boeiend, dat zij besloten het te bewerken tot een zelfstandige publicatie. Een belangrijke overweging daarbij was dat de naoorlogse geschiedenis van de Nederlandse psychologie een nog nauwelijks ontgonnen terrein is.

De keuze voor de vijf geportretteerden, de 'generalisten' J. Th. Snijders en A. D. de Groot, de klinisch-psychologen H. R. Wijngaarden en J. J. Dijkhuis en de experimenteel-psycholoog J. P. van de Geer, was niet willekeurig. Niet alleen werd gekeken naar hun betekenis voor het vak, maar er werd ook gestreefd naar een zo groot mogelijke diversiteit in achtergrond, belangstelling en werkerrein. Dat daarbij niet alle delen van de psychologie worden belicht, geven de auteurs grif toe; het primaire doel van dit boek was de betrokkenen hun verhaal te laten vertellen. In dat laatste zijn de auteurs prima geslaagd. Niet alleen zijn het stuk voor stuk boeiende persoonlijke portretten geworden, maar ook krijgen we een interessant beeld van de grote verschuivingen binnen de Nederlandse psychologie die gedurende de periode van de jaren dertig tot omstreeks 1970 plaatsvonden.

Alle portretten starten vanuit een biografische invalshoek: het milieu waarin de geportretteerden opgroeiden, hun keuze voor de psychologie en hun studietijd, de vraagstukken die hen boeiden, de dilemma's waarmee ze worstelden, en de wijze waarop zij uiteindelijk hierin hun weg vonden. Veruit de meeste aandacht in de portretten gaat echter uit naar de studietijd. Over het studentenleven zelf krijgen we weinig te horen, behalve dat Snijders in 1938 mede-oprichter was van de eerste Nederlandse vereniging van psychologiestudenten. Overigens was Godfried Bommans, die nooit is afgestudeerd, een van de gangmakers. In de interviews maken we wel kennis met de directe leermeesters van de geportretteerden en andere vooraanstaande figuren van het eerste uur, zoals de hoogleraren Waterink, Révész en Rutten.

Een gevaar bij het gebruik van persoonlijke herinneringen is dat er vertekeningen en onnauwkeurigheden kunnen insluipen. De auteurs waren zich daarvan bewust en hebben in samenspraak zoveel mogelijk controleerbare feitelijke details gecorrigeerd. Al met al zijn ze erin geslaagd, niet alleen een boeiend en leesbaar relaas te schetsen van de individuele ontwikkelingsgang van de geportretteerden, maar ook van de ontwikkeling van de Nederlandse psychologie in bredere zin.

E. Maes

A. Gevers, ed., *Uit de zevende. Vijftig jaar politieke en sociaal-culturele wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam* (Amsterdam: Het Spinhuis, 1998, ii + 450 blz., f40,-, ISBN 90 5589 099 5).

Herdenken is, buiten de kring van historische liefhebbers, niet vanzelfsprekend. Dat valt te zien aan deze herdenkingsbundel. Spreekt men in België bij een 50-jarig bestaan al gauw van een jubeljaar, in het milieu van de politieke en sociale wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam ligt dat gevoeliger. Zo maar een beetje terugblikken, dat valt niet te rechtvaardigen. Een dergelijke bezigheid is kennelijk onvoldoende maatschappelijk relevant. Vandaar dat het historische gedeelte slechts één derde van het boek omvat.

Van de andere twee delen geeft er één een staalkaart van onderzoek naar 'transnationale processen' in het huidige tijdperk van de 'globalisering'. Het thema lijkt te bewijzen dat de 'PCSW' midden in de wereld van vandaag staat. In ieder geval blijkt men de laatste trends te volgen. Een ander gedeelte van het boek is besteed aan rapportage van onderzoek naar de directe omgeving van de faculteit, de stad Amsterdam. Uit een oogpunt van relevantie én van traditie (Ter Veens sociografie, Den Hollanders sociale rafelrand) een interessant werkerterrein, dat in deze bundel helaas slechts vanuit twee oogpunten bekeken wordt: 'multiculturaliteit' en 'erotiek' op z'n Amsterdams. Bij modieusheid voegt zich hier toch wel provincialisme.

Hoe dat zo gekomen is? Daar zou het historische deel van deze bundel informatie over hebben kunnen bieden. Historische bespiegelingen lenen zich immers bij uitstek voor een reflectie op de huidige situatie. Maar de reflectie is hier enigszins ontaard in navelstaren. Om te beginnen is ook in dit historische deel ongeveer de helft van de pagina's gewijd aan toekomstverkenningen en aan op de huidige stand van zaken gerichte 'leeronderzoeken' (een mij onbekend, Brechtiaans aandoend genre). Vervolgens wordt in wat er overblijft aan historische artikelen de ontstaansgeschiedenis van de zevende faculteit wel erg op de vierkante centimeter beschreven, met alle politieke geharrewar rond de benoemingen van de eerste hoogleraren. Dat gebeurt over het algemeen nauwgezet en ook wel kritisch, hoewel toch W. F. Wertheim nog even aan zelffelicitering mag doen. Maar het verhaal over de start van de zevende faculteit wordt nauwelijks ingebed in een ruimer kader. Dat geldt ook voor de beschrijving van de latere conflicten rond '1968', de kwestie-Daudt *and all that*. Kennelijk houdt dat auteurs als B. Reinalda nog enorm bezig. En hoewel de verslaglegging over het algemeen wel evenwichtig is, ontbreekt een overtuigende plaatsing in een bredere context. Natuurlijk staan er zinnigjes in deze artikelen die verwijzen naar de protestgeneratie, de oorlog in Vietnam en de radicalisering van de studenten, maar het blijft allemaal toch wel erg betrokken op Amsterdam en directe omstreken.

Er zijn uitzonderingen. Dick Pels geeft een amusante schets van de inhoudelijke en institutionele opkomst van de figuratiesociologie. Zijn analyse van de stormloop van de marxisten op de functionalistische sociologie, waarbij de Elias-school uiteindelijk als lachende derde overbleef, is hier en daar wat vilein — zo wordt Goudsblom neergezet als een kruising tussen Machiavelli